

Promover e betg sfurzar fusiuns da vischnancas

Votaziun davart l' Iniziativa "Fermas vischnancas – ferm chantun" vegn refiersa sin l'atun 2013

■ (mc) **La regenza e la cumissiun dal cussegl grond recumandan da refusar l'iniziativa populara «Fermas vischnancas – in ferm chantun». Cun 88 cunter 2 vuschs ha il cussegl grond decidì ier da spustar la votaziun sin l'atun 2002 per na betg surchargiar la votaziun davart l'olimpiada che ha lieu il mars 2013.** La regenza propina al cussegl grond da recumandar al pievel da refusar l'iniziativa chantunala «Fermas vischnancas – in ferm chantun» e da renunziar ad ina cuntraproposta. En num da la regenza argumentescha la presidenta *Barbara Janom Steiner* la refusa da l'iniziativa cun il fatg che l'iniziativa cunterfetschia a las decisiuns strategicas concludidas en il rom da la refurma da vischnancas. Plinavant tegnia la refurma dal territori che è gia vegnida approvada dal pievel quint dals interess dals iniziants.

Fermas vischnancas – ferm chantun

L'iniziativa «Fermas vischnancas – ferm chantun» è vegnida inoltrada il matg 2011 cun 4 084 sottascripziuns valaivlas. Sco quai che il parsura da la cumissiun deputà *Bruno Claus* (pld Cuir) pretendeva l'iniziativa che «il chantun survegn ina structura adattada per il futur cun ina repartiziun raschunaivla da las incumbensas». Tenor ils iniziants drovi en il chantun grischun ina refurma territoriala cumplexsiva che risguarda ils suandonts principis:

- il chantun è dividì en trais stgalims: il chantun, las regiuns e las vischnancas.
- Il dumber da 50 vischnancas na duai betg vegnir surpassà marcantamain
- La refurma territoriala duai s'orientar, nua che quai è pussaivel e rachunaivel a las structuras existentas. Da risguardar èn las particularitads topograficas, linguisticas e culturalas.
- Sin il pli tard in onn suenter ch'il pievel grischun ha approvà l'iniziativa sutmetta la regenza in messadi al cussegl grond.

Tenor ils iniziants è il chantun Grischun – cun sias radund 180 vischnancas, 39 circuits, 11 districts e varga 400 corporaziuns publicas – surstructurà. Quai engrevieschia la planisaziun ed il funcziunament. La pli gronda part da las vischnancas sajan memia pitgas e finanzialmain memia flavaivlas per pudair furmar activamain la politica communal. Las numerosas corporaziuns absorbeschian bia persunal. Il process da fusiun mundial memia plaun ed ils perimeters da fusiuns sajan u memia pitschens ni fitg casuals, i na dettia nagin concept general.

Ina vischnanca stoppia esser habla d'organisar en atgna reschia la scola, il forestaless, ils pumpiers, la planisaziun e la politica da terren per esser era facticamein autonoma.

Promover e betg sfurzar

La presidenta da la regenza *Barbara Janom Steiner* conceda che l'iniziativa e las

finamiras da la politica chantunala n'èn betg talmain differentas. L'intent cuminaivel saja quel da simplifitgar cleramain las structuras territorialas existentas en il chantun e da las restrenscher a trais plauns (chantun, regiuns e vischnancas). Tant cussegl grond sco il pievel hajan uss era sancziunà questa nova orientaziun da las structuras. Dapi lu vegnia quella realisada sin plaun communal cun agid d'ina refurma da vischnancas e sin plaun regional tras la refurma dal territori.

Tenor avis da regenza duain fusiuns da vischnancas na betg vegnir dictadas da surengiu (top down), mabain crescher a moda natirala da sutensi (bottom up), resguardond il dretg d'autodeterminaziun da las vischnancas. Sin questa moda duai il dumber da vischnancas vegnir reduci – sco gia concludì dal cussegl grond – fin l'onn 2020 a 50 fin 100 ed a lunga vista a main che 50 vischnancas. «Ils numerus projects da fusiun currents en il chatun conferman ch'il princip da 'bottom up' saja la dretga via.»

Gia realisà gronda part da l'iniziativa

Areguard ina refurma dal plaun statal possa en scadin cass vegnir constatà che la refurma dal territori approvada dal pievel realiseschia gia las pretendiuns dals iniziants sin quest sector. Cun stgaffir 11 regiuns che s'orienteschan essenzialmain vid la divisiun dals districts actuals. «En questa part saja l'iniziativa uschea gia antiquada», manaja *Bruno Claus*.

In sguard istoric

Avant 1851 devi en il Grischun sulettamain 48 vischnancas giudizialas. En connex cun l'adattaziun da legislaziun chantunala al dretg federal han ils anteriurs vischinadis surpiglià la funcziun da vischnancas politicas. Adina puspe è questa sparpigliada en numerosas vischnancas pitschnas e fitg pitschnas vegnida deplorada. Tuttas tentativas da contonscher midadas han fatg naufragi pervi da l'opposiziun da las vischnancas che temevan per lur autonomia. En il decurs dals ultims decennis ha il chantun promovì fusiuns da vischnancas, cooperaziuns intercommunalas, la professionalisaziun da l'administraziun e rinforzà la golvaziun da finanzas. Tranter 1978 e 2012 è il dumber da vischnancas sa reduci da 218 sin 176. Per 2013 entran en vigur las fusiuns da Valsot, Val Stussavgia, Trun, Lumenzia ed Arosa, uschia ch'il Grischun dumbra suenter la fusiun da Ilanz/Glion mo pli radund 140 vischnancas. Sin rucca èn plinavant decisiuns a Claustra e conturn, Scuol e conturn, Val Alvra e Val Calanca.